

3. Назаров В.Е., Радостин А.В., Островский Л.А., Соустова И.А. Волновые процессы в средах с гистерезисной нелинейностью. Часть I // Акустический журнал.– 2003. – т. 49. – №3. – с. 405–415.
4. Назаров В.Е., Радостин А.В., Островский Л.А., Соустова И.А. Волновые процессы в средах с гистерезисной нелинейностью. Часть II // Акустический журнал. – 2003. – т. 49.– № 4. – с. 529–534.
5. Брандон Д., Каплан В. Микроструктура материалов. Методы исследования и контроля.– М.: Техносфера, 2004.– 384 с.
6. Луцик Я., Буняк Л., Стадник Б. Застосування ультразвукових сенсорів.– Львів, СП, 1998. – 232 с.

Надійшла 15.02.2010

УДК 621.5

КООРДИНУВАННЯ ТІЛ У ПРОЦЕСІ ЇХ ПЕРЕМІЩЕННЯ ЗА ДОПОМОГОЮ ПОВІТРЯНОГО ПОТОКУ

Т.Г. ЛУКАНІНА

Київський національний університет технологій та дизайну

Розглянуто можливість координування тіл у процесі їх переміщення по пневмотранспортуючому пристрою за допомогою напрямленої дії повітряних струменів на бокові поверхні тіла. Наведено деякі теоретичні аспекти цієї проблеми

Процес координування та орієнтування тіл під час їх переміщення передбачає стабілізацію по двом параметрам – поперечному зміщенню відносно осі основного поступального руху та кутовому повороту. Найчастіше така стабілізація відбувається за допомогою пристроїв, в яких здійснюється безпосередній механічний контакт між тілом, що транспортується, та напрямляючими органами пристроїв.

Зрозуміло, що багаторазове зіткнення виробів, які мають підвищену адгезійність та легко деформуються, з жорсткими напрямними частинами пристроїв не може не відбитися на товарному вигляді цих виробів.

Таких недоліків позбавлений спосіб орієнтування подібних виробів за допомогою напрямленого впливу повітряних струменів.

Постановка завдання

Мета досліджень полягає у визначенні основних параметрів координування тіл у процесі їх переміщення по пневмотранспортуючому пристрою. Процес координування та транспортування тіл відбувається за допомогою напрямленої дії повітряних струменів.

Результати та їх обговорення

Тіла з підвищеною ламкістю та адгезійністю доцільно транспортувати та орієнтувати, виключаючи їх контакт з транспортуючими поверхнями.

На рис. 1 показані деякі можливі схеми реалізації такого способу.

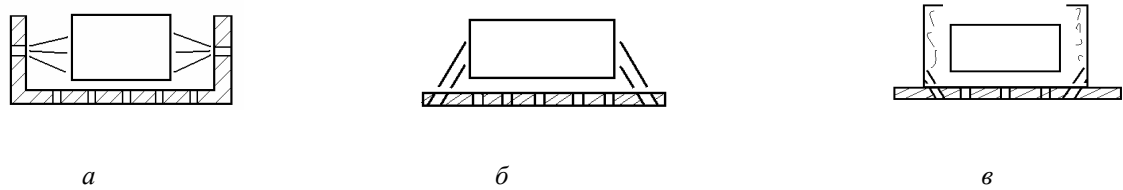

Рис. 1. Схеми орієнтування тіла за допомогою напрямленої дії струменів

Орієнтування виробів може відбуватися за допомогою струменів, що витікають з бокових стінок транспортуючих пристроїв (рис.1, *a*) або струменів, які формуються нахиленими отворами в несучій пластині (рис.1, *б*), а також шляхом використання екрануючого ефекту від бокових напрямлених перегородок (рис.1, *в*). В останньому випадку повітряний прошарок між тілом та перегородкою створюється за рахунок основних повітряних струменів, що витікають вертикально, та струменів, які утворюються при витіканні повітря з спеціальних нахилених отворів.

Розглянемо деякі теоретичні аспекти процесу переміщення тіла правильної геометричної форми в полі аеродинамічного впливу на нього повітряних струменів.

В якості основної конструктивної схеми орієнтуючого пристрою використовуємо схему, яка показана на рис. 2.

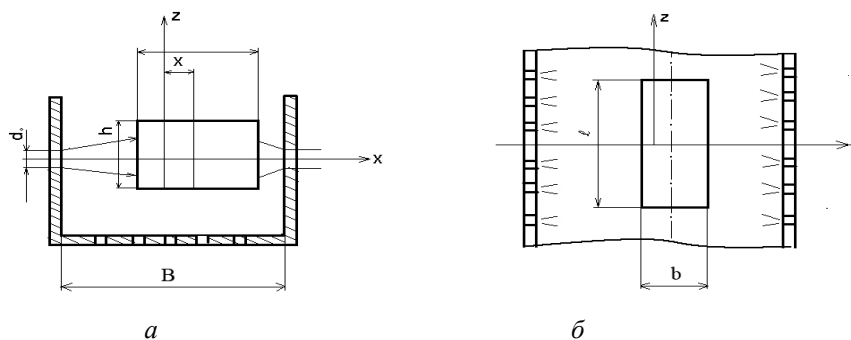

Рис. 2. Схема орієнтування тіла зустрічними повітряними струменями

Тіло масою m , яке має розміри $b \times h \times l$, переміщується в напрямку осі z (рис.2, *б*) за допомогою рухомого повітряного прошарку між його опорною поверхнею і несучою пластиною. Розглянемо поперечне зміщення тіла вздовж осі x (рис.2, *a*), вважаючи, що отвори, які розташовані в бокових стінках пристрою, симетричні відносно осі z .

Рівняння руху тіла має такий вигляд:

$$m\ddot{x} + F + Q = 0,$$

де F – сумарна сила аеродинамічної дії повітряних струменів на тіло; Q – сила в'язкого опору.

Силове діяння повітряних струменів на профільні поверхні тіла, що рухається, є результатом реалізації швидкісного тиску повітря, що рухається та має такий вигляд:

$$P = \frac{\rho v^2}{2}, \tag{1}$$

де P – тиск гальмування; ρ – густина повітря; v – швидкість повітря відносно тіла.

Для визначення тиску необхідно знати як змінюється швидкість v при зміні довжини струменя h_1 . Для окремих ділянок осесиметричного турбулентного струменя було отримано такі відношення [1,2] :

1. Для початкової ділянки струменя ($0 \leq h^* \leq 1$)

$$P_{п.д.} = f_0 P_0 (1 - 0,408 h^*), \tag{2}$$

де f_0 – площа поперечного перетину отвору; P_0 – швидкісний натиск на виході з отвору; $h^* = \frac{h_1}{5d_0}$ –

відносна довжина струменя, d_0 – діаметр отвору.

2. Для основної ділянки струменя ($h^* \geq 1$)

$$P = 12,8 f_0 P_0 \left(\frac{0,1 + 0,15 h^*}{0,3 + 0,7 h^*} \right) \tag{3}$$

Співвідношення (2), (3) дають змогу побудувати епюру зміни сумарного швидкісного тиску в поперечному перетині струменя, яка вимірюється від торця отвору.

Припустимо, що ширина транспортуючої доріжки $B = 0,05$ м, тіло має розміри $(40 \times 20 \times 15) \cdot 10^{-3}$ (м³). Тоді максимальна довжина повітряного прошарку між тілом та боковими стінками пристрою складає $L = (50 - 20) \cdot 10^{-3} = 30$ м.

Таким чином, реальне значення довжини струменя дорівнює такому виразу чи значенню, а саме:

$$h^* = \frac{h_{max}}{5d_0} = \frac{L}{5d_0} = 3 \dots 10.$$

На рис.3 показано можливі положення тіла в початковий момент, а на рис.4 – епюра зміни швидкісного тиску струменя, яка побудована на співвідношеннях (2), (3) при $h^* = 3 \dots 10$ (рис.4. крива 1,2). Крива 3 показує зміну сумарної сили тиску двох зустрічних струменів, крива 4 побудована за емпіричною залежністю.

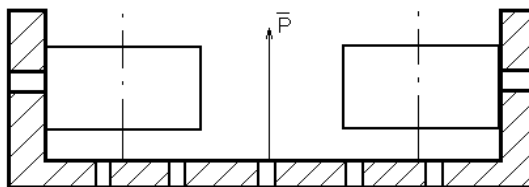

Рис.3. Можливі положення тіла в початковий момент

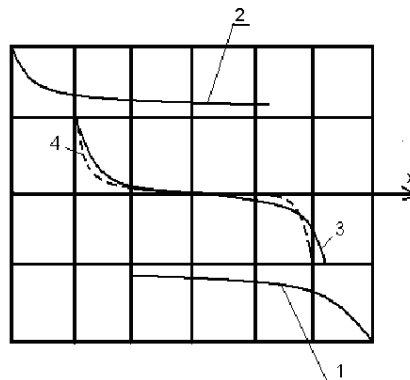

Рис.4. 1–2 – зміна швидкісного тиску з лівого та правого отворів; 3 – епюра сумарного швидкісного тиску; 4 – епюра, яка побудована по емпіричній залежності

Для інженерних розрахунків емпіричним шляхом було отримано таку залежність:

$$F = 0,0036 n f_0 P_0 \left(\frac{x}{5d_0} \right)^3, \quad (4)$$

яка з достатньою точністю інтерпретує сумарний аеромеханічний вплив струменя на тіло.

Тут x координата центра тяжіння тіла відносно початку координат, який знаходиться на осі симетрії пристрою; n – число отворів вздовж бокової поверхні тіла.

Позначимо

$$A = \frac{0,0036 n f_0 P_0}{(5d_0)^3}.$$

Тоді

$$F = Ax^3. \quad (5)$$

Сила в'язкого опору складається з сили лобового опору Q_a а сили тертя повітря $Q_{тер}$, що набігає на бокову поверхню тіла, а саме:

$$Q = Q_a + Q_{тер}.$$

Кожна з цих сил пропорційна квадрату швидкості потоку, що набігає, тобто швидкості переміщення тіла, і може бути визначена за відомими з аеродинаміки формулами, а саме:

$$Q_a = C_g h \ell \frac{\rho}{2} \dot{x}^2,$$

$$Q_{тер} = C_f 2b (h + \ell) \frac{\rho}{2} \dot{x}^2,$$

де C_g і C_f - відповідно коефіцієнти лобового опору та тертя.

Таким чином,

$$Q = C_g h \ell \frac{\rho}{2} \dot{x}^2 + C_f 2b (h + \ell) \frac{\rho}{2} \dot{x}^2 \quad \text{або} \quad Q = k \dot{x}^2, \quad (6), (7)$$

$$\text{де} \quad k = \frac{\rho}{2} [C_g h \ell + 2 C_f b (h + \ell)]. \quad (8)$$

З урахуванням формул (5) і (7) рівняння (1) отримує вигляд

$$m \ddot{x} + k \dot{x}^2 + A x^3 = 0.$$

Рівняння, що було отримане є рівнянням затухаючого коливального руху тіла під дією нелінійної відновлюючої сили $A x^3$ та нелінійної дисипативної сили $k \dot{x}^2$. З теорії коливань відомі подібні способи розв'язання подібних рівнянь лише тоді, коли відновлююча сила є лінійною функцією. З використанням методу лінеаризації силу F можна подати таким чином:

$$F = c x,$$

$$\text{де} \quad c = \frac{0,0036 n f_0 P_0 a_0^2}{(5d_0)^3}, \quad (10)$$

a_0 – максимальне значення амплітуди коливань.

Тоді рівняння (9) прийме такий вид:

$$m \ddot{x} + k \dot{x}^2 + c x^3 = 0. \quad (11)$$

Зважаючи на те, що коливання мають малий темп затухань, частота вільних коливань $W = \sqrt{\frac{c}{m}}$

вважається сталою. Тому розв'язанням рівняння (11) є така залежність:

$$x = \frac{a_0}{\sqrt{1 + 1,333 \frac{kW^3}{\pi c}}} \cos Wt \quad (12)$$

За конструктивних міркувань задамо припустиме значення амплітуди тіла в долях його ширини $a = \varepsilon b$, де $\varepsilon < 1$ та визначимо час, необхідний для поперечного орієнтування тіла в пневмопристрої

$$t_{op} = \frac{a_0 - \varepsilon b}{a_0 \varepsilon b} \cdot \frac{\pi}{1,333 kW^3} \quad (13)$$

Для швидкої стабілізації тіла вздовж осі пневмотранспортуючого пристрою вдаються до поступового зменшення пристрою або звуження робочої полоси, яка обмежена робочими отворами в несучій поверхні.

Висновки

Отримані результати можуть бути використані при проектуванні та експлуатації транспортуючих пристроїв, які базуються на використанні напрямленої дії повітряних струменів. Різні конструктивні варіанти можуть застосовуватись в залежності від розмірів тіл, що транспортуються, та можливостей пневмосистеми, яка забезпечує необхідний для транспортування тіл та їх координації тиск повітря.

ЛІТЕРАТУРА

1. Залманзон Л.А. Теория элементов пневмоники. – М.: Наука. – 1962.
2. Луканіна Т.Г. Визначення тиску в повітряному прошарку при безконтактному транспортуванні тіл // Вісник Хмельницького національного університету. – 2006. – №4. – с. 54– 57.

Надійшла 23.12.2009

УДК 621.84.6

АЛГОРИТМ ВИЗНАЧЕННЯ ЖОРСТКОСТІ МАШИН ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ З БАГАТОШАРОВИМИ ВАЛАМИ

О.В. МОКШИНА, М.Л. РЯБЧИКОВ

Українська інженерно-педагогічна академія

Розроблено методику визначення профілів прогинів багатошарових співвісних валів в машинах легкої промисловості, яка дозволяє за заданим алгоритмом розраховувати деформації валів з будь-якою кількістю шарів для правильного проектування машин, що запатентовані авторами. Алгоритм дозволяє змінювати розташування опор, на основі чого знаходити найбільш раціональне їх розташування. Розроблена методика реалізована у програмному середовищі MathCAD

Швейна промисловість останнім часом досить динамічно розвивається в умовах зростаючої конкуренції. Підвищення продуктивності праці, зниження собівартості набуває все більшої актуальності.